

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Előfizetési díj.

Videkekre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra helyben	1 „

Videkekre egy hónapra előfizetést nem fogad-
atunk el.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Belkirály-utca szeglet trencsin-vár 7. szám hová a lap szel-
lemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékesb czikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adtnak vissza.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy annak
tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr
Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön ked vez
ményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fűlvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haase
stein et Vogler Wien
Wallfischgasse Nr. 10.

Nyitottéri cikkek

garmond sora után 25 kr. ártendő

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „KELET”

politikai és közgazd. napilap

1874. második fél évi folyamára.

„KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar
kikerülése tekintetéből vidékekre 1 hónapra
előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legzélszerűbben pos-
tai utalvánnyal kiadó Stein János könyv-
kereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tisztelapdányval szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

„Egy darab Azsia Európában”.

— Valamely elkeseredett rossz szász hi-
vatalnok itt Kolozsvárt, vezércikkirónak szeg-
gödött a szebeni „Tageblatt”-hoz s „Magyar
gyűlölség a németek ellen” czim alatt holmi
handabandát közöl a német-szász lapban, bele-
keverve a színhatást, „Kelet”-et, derék színé-
szünket Kovács Gyulát stb.

Városi olvasóinkra nézve nem lesz érdek-
telen, ha egy kis mutatványt közlünk az ezen
czikkbe öntött német hóbertől.

„Tegnap — ugymond — nemzeti színhá-
zunkban Schiller Don Carlosa, lefordítva és
színe alkalmazva színházunk egyik derék, kép-
zett tagja, Kovács Gyula ur által, az ő jutal-
mára adatott. A színház nagyon látogatott volt
és a közönség el volt ragadtatva a mi halhatatlan
Schillerünk költeménye által.

De erről nem akarok beszélni. Ez magá-
tól értendő a kolozsvári fogékony lakosság-
nál. A nevezett Kovács Gyula ur azonban meg-
előzőleg a „Kelet” tárcájában megbeszélte
Schiller drámáját s annak főszemélyeit. Itt a
bevezetésben, hol Kovács ur a csodálatos el-
ragadó erőre utal, mi Schiller költeményeiben
fekszik, kérdőleg kiált fel: honnan a szaka-
datlan lelkesültség Schiller drámái iránt, az
rgalmatlan rossz fordítások és nemzetisége da-
zására még nemzetünkben is?

E sorokban a magyarok gyűlölsége a né-
metek ellen kifejezésre talál. Ezen gyűlölsé-
get a magyarok közt a műveltebbek többsége
s osztja. Beszél az minden lépten-nyomon
öröszhető mindenkire nézve, a ki egy kis önért-
széssel köztük él.

Feltolja magát erre az ellenkező kérdés:
honnán e gyűlölet, e megvetés a németek
ránt, midőn a magyarok oly sokat köszönnek
németeknek? A magyarok még ma is a né-
met Ausztria szövetségére vannak utalva. 1867-
i dualisticus önállóságukat a németek önmeg-
tartoztatásának köszönik — a németek azon
elnézésének köszönik az 1867-iki vívmányo-
kat, hogy nem ragaszkodtak, mint előbb a
Reichsrathba való direct választásokhoz.

Magyarországon magában a 2 millió bel-
öldi német a legműveltebb népséget képezi; a
középosztályt, mely az ipart és kereskedelmet
zi. Államszolgálatban a munkások, a nagy vál-
alatokban a vezetők. Igen, mi volna Magyar-
ország, kivált a művészet és irodalom tekinté-
sében, ha nem volna az ő németjei; ha a
zomszédos Németországból nem hozná be a
üre szüksége van, hogy ne maradjon Eu-
ópában egy darab a valóságos
ziából? Itt van újabban itt Kolozsvárt
magyar dalárúnnepély. Az összes dalegyletek
armesterei, kik felléptek, és legjobb éneke-
ik németek voltak; — németek a legvonzóbb
nekdarabok. Még egyszer kérdem: honnan e
gyűlölet és kevésbébecsülés a németek ellen?

E kérdésre a következőleg felelhetni: a
német nem érvényesíti magát egy pontban, me-

lyet a magyar legfőbbnek tart: nem gyakorol-
ja politikai jogait, melyek megilletik.

Ezt követőleg elmondja a cikk, hogy a
magyarok nem tartják érdemnek a német mű-
vészetét, szorgalmát, takarékoságát; hibáztat-
ja, hogy például Kolozsvárt a németek ama-
gyarokhoz csatlakoznak, politikailag és társa-
dalmilag egy földön csúsznak a magyar nagy-
ság előtt. Szolgálatukért mégis gyűlöletnek.
De mégsem gyűlölik, hanem félnék tőlük;
a magyarok, érzik, hogy még mi követ-
keztetik; a németek 1870-ben megmutatták,
mit tudnak s még Magyarországon is érvé-
nyesülhet egész politikai hatalmuk s ekkor ki-
tűnik, hogy a jelenlegi gyűlölet és félelem a
való előérzetének jele volt.

„Hogy ne feledjem azonban a szászokat
Erdélyben — folytatja tovább — hogy fon-
tolóra vegyem, miként nyilatkozik ellenük a
magyar megvetés, a németek iránti gyűlölet,
mivel a mi szászaink nem játszásk velük szem-
ben az engedelmessé szolgát. A magyarok ellen-
ségei érzülete a szászok ellen másnemű, mint
a „sváb”-ok ellen a hegyen innen, „mit akar
— mondják a maroknyi nép, a 180,000-re
menő lélek; azzal mi könnyen végzünk.” Gr.
Bethlen újabbán a „Kelet”-ben azt tanácsol-
ta, hogy a szászok a megyekikerekítés által
darabokra szakíttassanak, ha akarják, ha nem;
akkor majd hivatnak segítségül némely német
torna- és dalegyleteket. Így szól belőle a düh.
De eljön az idő, hogy a 2 millió német Ma-
gyarországon a szászokkal egy lesz tétben és
érzelemben (erről gondoskodnak a kormány
intézkedései, melyek 7 éve Magyarországon
hatalmaskodnak.) És e két millió lassan 3 és
4, és 5 millióra nő, míg a magyar törzs szá-
mában egy helytt marad. A németek Austria-
Magyarországon politikai erejük érzetéhez jut-
nak. És hatalmának érzetében az egész né-
metiség magáévá teszi jogait, a mint a né-
metiség teremtve és működve a körül fekvő
államokra kiterjed. Akkor sz á m o l u n k
még egyszer Ausztria-Magyarországon a ma-
gyar büszkeséggel és a németiség lenézésével.
A jogos egyensúly ez órában ismét helyreáll
az ellenséges testvérek közt.

Igy a kolozsvári vezércikkhez. A szász
hivatalnokot a mint látszik, nagyon megbün-
tethetik valamely hibájáért s hagyhatnók is
őt e miatt dühöngeni, de a czikket a szász
intelligentiának egy kitartott lapja vezérczik-
képpen hozza s ezzel vége a tréfának. A
cikket, mint ilyen bennünket minden egyes
czikkében mélyen sért, sőt felháborít.

Ne fesszeggessék a szászok, hogy mit kö-
szönünk mi a németeknek, mert háromszáza-
dos nyomorunk elég bőséges commentárt ad
hozzá. De nem is az itt a főkérdés, hanem
az, hogy miként lehet Magyarországon egy
nemzetiség tekintélyes részének olyan organu-
ma, mely bennünket nyíltan boszuval feuye-
get. Mi tiszteljük és nem gyűlöljük a néme-
tek szorgalmát, de igen is gyűlöljük az ellen-
séget, mely hazánk kenyerét eszi.

Az olyan németet, mely csak alkalomra
vár, hogy államiságunk fenállása ellen har-
coljon, még ma kiutasítandónak tartjuk az
országból. Nincs olyan hatalmasság, mely sa-
ját kebelén tűrje meg nyílt ellenségeit s ez-
ért a „Tageblatt”-ot is különös figyelmébe
ajánljuk kormányunknak.

Szerencsénk egyébiránt, hogy az ilyen el-
lenségek száma nagyon csekély s a külföldön
az igazi németiség mint ma is, régebben is ba-
rátunk volt s Bethlen Gábor alatt például,
szövetségesünk. Csak néhány Teutsch-féle bu-
raucrata hazánkban is, kivel számolnunk kell
s részünkről el is várjuk a kormánytól, hogy
az ezen urak kihágásaira gondot fordítson s
megőrizze a magyar állameszme sérthetetlen-
ségét.

— A bírói végrehajtók hatáskörének sza-
bályozásáról szóló törvényjavaslat már teljesen elké-
szült, szakértők bírálatán keresztülment s jóváhagyás
vegetti a legközelebbi minisztertanácsok egyike elé
fog terjesztetni. A javaslat szerint a végrehajtók
hatásköréből a bírói határozatok kézbesítése kivon-
atik, és csak akkor kézbesíthetnek a végrehajtók,
a mikor a felek azt világosan kívánják. Hatáskörük
jóvőre kizárólag a végrehajtásra s nagyobb töme-
gek leltározására terjed ki. A törvényszéki végre-

hajtói állomás általában megszüntetettik és csak
azon törvényszékek mellett lesznek végrehajtók, me-
lyeknek ügyköre azon járás területén, a hol a tör-
vényszék székel, legalább egy végrehajtónak elegendő
foglalkozást ad. A végrehajtók általában járásbí-
róságok mellett lesznek alkalmazva s a végrehajtásra,
leltározásra mindig azon végrehajtó lesz alkalmaz-
ható, kinek székhelye a teljesítendő cselekmény szin-
helyéhez legközelebb fekszik. A végrehajtói költsé-
gek ellenőrzésére szintén új intézkedés fog életbe-
léptettni.

A magyar keleti vasut és az erdélyi

köszén.

II.

Befejezés.

Addig, míg az erdélyi kereskedelmi és hitel-
banknak három rendbeli kifogástalan próba által iga-
zolt meggyőződése az ágostonfalvi szén használható-
sága és olcsósága iránt csakis a keleti vasut igaz-
gatóságának egymás között is ellenmondásban álló
kétszeri nyilatkozatával állott szemben, lehetett ki-
látás, hogy a vasut igazgatóság a elő terjesztetvén
az ügy itt a társulat, s ez által az állam érdeke
leend irányadó.

E várakozás azonban teljesen meghiusult az
igazgató tanács 1874 augusztus 31-ki határozata ál-
tal, midőn az igazgató tanács nemcsak a favásárlást
elrendelte az 1875-ki üzleti évre, hanem főigazgató-
jának és igazgatóságának a bank ajánlataival szem-
ben követett eljárását is magáévá tette, azt minden
pontjában helyeselte, s hitelesítő pecsétjét is rá
ütötte.

Most már tehát maga az egész keleti vasut s
nemcsak egyes tisztviselője, vagy igazgatósága, mon-
dotta ki, hogy sem a bécsi cs. k. földtani intézet,
sem a magyar királyi államvasutak igazgatósága, sem
pedig a cs. k. déli vasutársaság igazgatósága nem
ért valamely szén minőségnek, használhatóságának
és értékének szakszerű megbírálsához. — sőt nem
értett maga a magyar keleti vasut igazgatósága sem
akkor, midőn az 1873. év folytán tett gyakorlati
kísérletek alapján 15.7 krra becsülte az ágostonfal-
vi szén vámmászáját; hanem ért egyedül csak a ke-
leti vasut, mely támaszkodik az 1874. július 8-án
főigazgatója Bottlik Lajos ur személyes vezetésé-
s alatt kicselelt speciális próbamenet eredményére, —
az a keleti vasut, mely elveti ugyan főigazgatójának
egy nagyobb favasári ajánlatát — melynek szüksé-
gét ez az ágostonfalvi szén használhatóságával in-
dokolja, de magáévá teszi az elvetett javaslat indok-
kát s visszatartja az erdélyi kereskedelmi és hit-
elbank ajánlatát a 15 kr-ért szállítandó szén iránt,
holott ugyanezen vasutigazgatóság becsülte azt 15.7
krajczárra.

S teszi ezt az az igazgató-tanács, a melynek,
ha e nevet meg akarja érdemelni, tudnia kell —
tudnia kötelessége, hogy a magyar keleti vasut 80
mértföldnyi vonalain naponként csak két-két föl-
lemező vonatot számítva, a meghaladtott ut tesz
évenként 116,800 mértföldet, — egy mértföldre a
legbővebben számítva tegyük 5 mázsa elhasználatát,
ad évenként 584,000 mázsa szenet, 15 kr-ával 87
ezer 600 forint; — míg ellenben ugyanezen távol-
ságban fát használva, s alapul véve a fennintezett
3 próba adatait — 23 mázsa baróthi szén egyenlő
értékű egy 36” hosszú öl tölgyfával, — kell tehát
a keleti vasutnak egy évre 25,391 öl fa, a mi ötlet
fölvágással együtt 6 frt 70 kr-á (mint eddig azt a
vasut vette) számítva, teszen évenként 170,119 frt
70 kr, s e szerint a fa a szénél évenként többé
kerül 82,519 forint 70 krajczárral, mond: nyolcz-
vankétezeröttszázhatvan kilenc forint hetven krajczár-
ral! — e majdnem kétszeres arány akkor is
megmaradván, ha most a pályázatra becsátott 18
ezer ötlet vesszük számítás alá, mivel ez esetben
— természetesen a fogyasztandó szén mennyisége is
apad.

S teszi ezt a magyar keleti vasut, melynek a
magyar állam mértföldenként 46,720 frt tiszta jöve-
delmet biztosított 80 mértföldnyi vonalain, azaz
évenként 3,773,600 frt tiszta jövedelmet. Volt pe-
dig a folyó év most lefolyt nyolcz hónapja alatt (ja-
nuár — augusztus) a magyar keleti vasut összes
brutto bevétele (nem tiszta jövedelme) az igazgató-
ság szeptember 5-én kelt hivatalos kimutatása sze-
rint 1,434,421 frt 22 kr, melyhez ha az évből hát-
ralévő 4 hó remélhető bevételeit, — a netaláni na-
gyobb forgalomra, a megszorított menetekre te-
kinthető — kétszeresen hozzáadjuk; teend a folyó
év bevétele (e bőkezű számítás mellett is) csak

2,868,842 frt 44 krt, azaz a vasut összes brutto
bevétele — ha az üzletvezetés épen semmibe sem
kerülne is, mégis a [biztosított tiszta jövedelemmel-
összehasonlítva, 868,657 frt 56 krt hiányt mutatna
föl; s hol maradnak még az üzleti összes kiadások,
a tüzelő anyag beszerzése stb. kivált ily üzlet ve-
zetéssel.

Miután pedig okos emberekből álló testületről
fel nem tehető, hogy üzletüknek ily kézzelfogható
kárt, minden igaz ok nélkül tettek volna: vajjon hol
keressük magyarázatát azon makacs tartózkodásnak,
mellyel, ilyen kár mellett is, következetesen visz-
szautasították az erd. ker. és hitelbanknak nemcsak
első, valamivel magasabb szénvásárlási ajánlatát, ha-
nem azt is, a melyben a keleti vasut saját becslése
szerint 15.7 krt-ért szén vámmászását annál olcsóbb-
ban, 15 kr-ért hajlandónak nyilatkozott kiszolgál-
tatni?

Az erd. ker. és hitelbankot kellett-e a szénbá-
nya művelésétől visszariasztani? Biztosítani kellett-e a
m. keleti vasutat az iránt, hogy évenként kellett-e a
gyen ilyen előnyös favasárlási szerződéseket köthetni.
Biztosítani az államot, hogy a főlebb kimutatott ka-
matbiztosítási quo’áskát évenként fizethesse? S meg-
győzni a kormányt és közvéleményt a felől, hogy
ime a magyar keleti vasut ellen támasztott zaj, láma
és vádak alaptalanok valának, mert lám a megejtett
vizsgálat után is csak épen úgy foly a vasut ügyeinek
kezelése, mint azelőtt, s így a korábbi kezelés is
épen olyan kifogástalan volt, mint a mostani?

Mi e kérdésekre feleletet adni hivatva nem va-
gyunk. Mi egyszerűen rámutatunk azon tényekre, me-
lyek teljes bizonyosságra helyezik, hogy a magyar
keleti vasut a maga saját érdekeit a legérzékenyebben
sértette; a maga saját szakértelmelenségéről a leg-
kétségbevonhatatlanabb bizonyítványt állította ki ak-
kor, a midőn az ágostonfalvi szénre nézve az erdélyi
kereskedelmi- és hitelbankkal szemben a fönvázolt el-
járást követte.

És még hagyján, ha e kérdés pusztán az er-
délyi kereskedelmi és hitelbank és a magyar keleti
vasut privát ügye lenne. Minden privátembernek
jogában és szabadságában áll azzal és oly üzleteket
kötni — saját kárával is — a kivel és a milyeneket
neki épen tetszik.

Az erdélyi keresk. és hitelbank magán vállá-
lat, s így előnye az államot közvetlenül nem érdek-
lik. De a magyar keleti vasut korántsem privát vál-
lat, nem az állami garanciák, s nem különdön-
sebben azon saját pénzügyi viszonyoknál fogva, me-
lyekbe a vasut eddigi gazdálkodása nyomán államunk
is oly terhessen van bonyolítva.

És vajjon csak épen privát üzletkérdésnek fog-
e feltűnni ez egész ügylet, ha csak egy pillantás is
vetünk azon közgazdasági, sőt nemzetiségi kérdésekre
is, melyek az ágostonfalvi bányaüzlettel szoros össze-
függésben állanak?

Ott van első sorban erdőgazdaságunk, mely
köztudomásúlag nemcsak mint építési anyag, nem-
csak mint faipar ötszörösen, tízszeresen értékesíthető
anyaga, nemcsak mint a gyáripár némely ágainak
elengedhetlen tényezője, hanem mint éghajlati visz-
onyaink szabályozója is jelentékeny szerepet játszik a
közgazdaság mezején.

És pedig nemcsak azon néhány évre kell —
állami szempontból e fontos tényezőt tekintenünk, a
meddig a keleti vasut mostani intézőinek uralkodása
terjed, hanem országunk érdeire a messzi jövőben is
szüksége van s ha évenként 20—25 ezer ölével puszt-
títatjuk erdeinket, igen könnyű kiszámítani, hogy
az erdélyi részek már is győren erdőfosztorozta bér-
cei mikor válnak a mezőség kopár bucskájává.

Ott van második sorban a gyáripár fejlődése,
melyért annyit eseng az ország, mely nemcsak az
egy- vállalkozók, hanem az állam pénzügyi visz-
onyaira is elhatározó befolyást gyakorolhatna. Hány-
szor mondatott el, hogy vasunk, nemes fémünk, kü-
lönböző értékes terményanyagunk mily bőségben van,
de fölhasználatlanul hever. S nézze meg akárki pél-
dál az oraviczai vagy salgó-tarjáni szénbányák vi-
dékét és közvetlen közelét: minő élénk gyárüzletek
telepe lepi el a téreket, hol az üzletvezetés fűténye-
zője — az olcsó tüzelő anyag — közel kínálkozik
Nem is támogatással, hanem csak szabad fejlődés
engedésével minő jó kilátásai lehetnének itt a gyár-
ipar fejlődésének, s minő befolyása ennek az ország
közgazdasági viszonyaira!

Ott van a székelység sűrű népességi viszonyai-
nak és a székely kivándorlásnak legbiztosabb, ha
nem egyetlen orvosszere. E szénbányák a székelység
kebelében már maguk is nagymérvű munkaeőrt ve-
hetnek igénybe, s hát még az általuk fejlődésnek in-

